

INFORMAČNÍ SYSTÉMY V ZEMĚDĚLSTVÍ

INFORMATIONAL SYSTEMS IN AGRICULTURE

Jan Hučko

Anotace:

Článek se zabývá analýzou informačního systému „LPIS“ – z angl. Land parcel identification systém který je určen k identifikaci zemědělských pozemků pro účely administrace dotací. Tento systém se Česká republika v rámci screeningu legislativy zavázala vybudovat v roce 1999. Tímto závazkem vůči Evropské komisi byla definitivně odmítnuta varianta použití dat katastru nemovitostí pro účely administrace dotací na půdu poskytovaných po vstupu ČR do EU.

Klíčová slova:

LPIS, dotace, globalizační procesy, informační systém, farmářský blok

Annotation:

The article is dealing with analyzes of Information system „LPIS“ – Land parcel identification system, which is developed for identification of agricultural parcel's to managing subsidies. In a framework of Screening Czech legislative Czech promised to developed in year 1999. With that promise to European commotion was definitely reject variant utilizing data's from real estate register to manage subsidies to land which are provided after ČR enter EU.

Key words:

LPIS, subsidies, globalization process, information system, farm block

Úvod

V druhé polovině 90-tých let vyvstala v České republice potřeba vytvořit novou evidenci půdy pro účely zvládnutí kontroly stále rozšiřujícího se spektra státních dotací poskytovaných na plochu zemědělské půdy. Tehdy dostupná data o zemědělské půdě ze zdrojů katastru nemovitostí jednak nebyla k dispozici v grafické digitální formě, a jednak měla omezenou vypovídací schopnost o skutečném uživateli toho či onoho zemědělského pozemku, kterému jsou zemědělské dotace určeny. Z pohledu zemědělských dotací není totiž rozhodující vlastník pozemku, který je evidován v katastru, ale ten, kdo reálně na pozemku hospodaří bez ohledu na to, zda jde o nájemce či vlastníka půdy.

Potřeba vytvořit nový identifikační systém pro zemědělské pozemky pro účely schopnosti administrovat dotace se pak výrazně zvýšila s předpokládaným vstupem do EU. V EU zemědělské dotace poskytované na zemědělskou půdu představovaly už v tehdejší době nepoměrně větší sumu, než tomu bylo v ČR. Podmínkou EU pro jejich uvolňování navíc bylo, aby členská země zavedla systém pro identifikaci zemědělských pozemků na základě skutečného užívání půdy, a to v prostředí geografického informačního systému (dále jen „LPIS“ – z angl. Land parcel identification systém). Tento systém se Česká republika v rámci screeningu legislativy zavázala vybudovat v roce 1999. Tímto závazkem vůči Evropské komisi byla definitivně odmítnuta varianta použití dat katastru nemovitostí pro účely administrace dotací na půdu poskytovaných po vstupu ČR do EU.

Historie 1. generace LPIS

1999 Pilotní projekt registru půdy na bázi leteckých snímků

2000 Uzavření smlouvy na dodávku IACS zahrnující LPIS pro Ministerstvo zemědělství ČR

2001-2002 Prvotní zakresl. bloků na území ČR

2003 Oficiální registrace farmářů do evidence půdy v souladu s novým zákonem o zemědělství s využitím ohlášení prostřednictvím papírových tištěných map

Přijetí základní právní úpravy LPIS

Český LPIS získal svůj právní rámec prostřednictvím novely nejdůležitějšího zákona v oboru – tj. zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství. V rámci této novely byl jednak stanoven způsob vzniku evidence půdy dle uživatelských vztahů pomocí tzv. ohlášení užívání zemědělské půdy a jednak proces aktualizace změn v evidenci půdy. Novela byla pod č. 128/2003 Sb., schválena Parlamentem České republiky v I. pololetí roku 2003 a nabyla právní účinnosti v červnu téhož roku. Zákon stanovil několik klíčových podmínek pro fungování nové evidence půdy:

- Bylo stanoveno, že dotace poskytované na zemědělskou půdu, je možné poskytovat pouze na základě údajů v nové evidenci zemědělské půdy.
- Subjektem, který povede novou evidenci, se stalo Ministerstvo zemědělství
- Bylo určeno přechodné šestiměsíční období, ve kterém mohli uživatelé dohlásit dosud v evidenci půdy neevidovanou zemědělskou půdu.
- Byly stanoveny základní pravidla pro standardní aktualizaci evidence po uplynutí přechodného šestiměsíčního období. Uživatelům bylo uloženo ohlašovat veškeré změny do 15 ti dnů.

Spuštění prvního on-line řešení českého LPIS – druhé generace LPIS

S ohledem na zkušenosti s první generací off-line řešení českého LPIS Ministerstvo zemědělství na počátku roku 2004 rozhodlo o změně filozofie systému. S požadavkem vytvořit on-line řešení českého LPIS byla oslovena firma Sitewell s.r.o. Cílem bylo technologicky a aplikačně zabezpečit možnost aktualizace dat v LPIS on-line přímo z regionálních pracovišť Ministerstva zemědělství bez mezičlánku externího dodavatele a zejména pak zajistit možnost řešit změny „v čase“.

24. března 2004 byla spuštěna na principu on-line řešení aplikace Sitewell LPIS a prostřednictvím 63 regionálních pracovišť Ministerstva zemědělství začala běžet standardní aktualizace údajů v evidenci. Do prvního termínu ukončení přijímání žádostí na SAPS a LFA (15. května 2004) se v evidenci změnila grafická či popisná data u více než 25% bloků.

Základní údaje o farmářském bloku

Základní údaje o farmářském bloku tvoří jádro LPIS a někdy jsou nazývány evidence půdy podle uživatelských vztahů. Tyto údaje se v LPIS mění na základě ohlášení farmáře nebo na základě kontrolního zjištění orgánů státní správy (Ministerstvo zemědělství, Státní zemědělský intervenční fond). V případě, že se údaje v LPIS mění z iniciativy někoho jiného než z iniciativy dotčeného uživatele, jsou změny s ním projednány nebo mu jsou písemně oznámeny, pakliže nereaguje na výzvy k projednání změn.

Národní kód bloku

- Je zaručena jedinečnost národního kódu farmářského bloku – aplikace Sitewell LPIS přiděluje nový národní kód vždy při založení návrhu nové verze bloku.
- Národní kód je až třináctimístný
- Pro zlepšení orientace se národní kód zkracuje do 4 místného čísla a údaje v jakém čtverci se blok nachází, např. blok č. 1003 (čtverec 730–0940)

Uživatel

- Uživatelem farmářského bloku může být vždy jen jedna fyzická nebo právnická osoba
- Uživatelé a jejich identifikační údaje jsou evidováni v tzv. registru uživatelů půdy (tabulka LPIS_RUZ)
- Integrace s ostatními registry IACS je zajištěna prostřednictvím tzv. jednotného identifikátoru

Výměra

- Každému farmářskému bloku se již při založení návrhu zákresu vypočte výměra, a to prostřednictvím aplikace Sitewell LPIS. FB má systémem vypočtenou výměru na základě zákresu průběhu hranic.
- Systém eviduje pouze jednu výměru farmářského bloku, která je referenční výměrou pro dotace. Žadatel o dotace nikdy nemůže oprávněně žádat o vyšší výměru na dotace než je výměra farmářského bloku v LPIS.
- Výměra farmářského bloku v českém LPIS je výměrou čistou, tj. zahrnuje pouze výměru zemědělské půdy, na kterou lze uplatnit nárok na dotace
- Ke změně výměry farmářského bloku je vždy zapotřebí změnit hranice bloku, případně vyjmout ze zákresu nezemědělské objekty uvnitř bloku.

Postavení českého LPIS v systému administrace dotací

Český LPIS má ze zákona o zemědělství postavení nezávislého referenčního registru. Jeho hlavním smyslem je podle §3 zákona o zemědělství fungovat jako zdroj k ověřování údajů uvedených v žádostech o dotace, jejichž podmínky se váží k zemědělské půdě. Ze zákona o zemědělství vyplývají další dvě klíčová pravidla pro vztah dotačního systému a LPIS:

Vztah LPIS a platební agentury SZIF je hlavní vazba přes XML rozhraní na platební agenturu SZIF, ale také další vazby, které odrážejí širší využití LPIS než jen pro administraci dotace.

Pro které dotační opatření se LPIS využívá

LPIS se využívá k ověřování údajů v žádostech a k plnění podmínek u všech dotačních programů, jejichž podmínky se vztahují k zemědělské půdě.

Dotační programy, k jejichž administraci se používá LPIS:

1. Zjednodušená přímá platba na plochu (SAPS)
2. Vyrovnávací příspěvek na LFA
3. Agroenvironmentální opatření
 - ekologické zemědělství
 - ošetřování travních porostů
 - zatravňování orné půdy
 - travnaté pásy na svažitých půdách
 - pěstování meziplojin
 - Trvale podmáčené a rašelinné louky
 - Ptačí lokality na travních porostech
 - Biopásy
 - Osevní postup v ochranných zónách jeskyní
4. Zalesňování zemědělské půdy
5. Zakládání porostů rychle rostoucích dřevin
6. Předčasné ukončení zemědělské činnosti

U drtivé většiny výše uvedených opatření je farmář povinen požádat o dotaci na celou výměru farmářského bloku, přitom se může rozhodnout, že na některé bloky nebude požadovat dotaci vůbec. Výjimkou z tohoto pravidla je 5 opatření, u kterých je možné požadovat dotaci na část farmářského bloku. Jde o:

- poskytování dotace na ekologické obhospodařování orné půdy, je-li na jednom bloku pěstována polní zelenina nebo speciální byliny a zároveň jiná plodina
- poskytování dotace na pěstování mezipločin, nemá-li být meziplodina pěstována na celém farmářském bloku
- poskytování dotace na biopásy,
- poskytování dotace na ošetřování travních porostů, je-li zároveň část bloku vymezena jako podmáčená louka
- poskytování dotace na zalesnění zemědělské půdy nebo na založení porostu rychle rostoucích dřevin.

Těchto 5 opatření představuje méně významné dotační programy a proto lze oprávněně očekávat že počet případů, kdy farmář v žádosti o dotaci neuvede celou referenční výměru farmářského bloku z LPIS, bude zcela minimální. Jestliže tak učiní, musí současně s žádostí přiložit mapu se zákresem příslušné části farmářského bloku, kterou chce do opatření zařadit.

Způsob využití LPIS při administraci a kontrole dotací

Zemědělské dotace poskytuje v ČR akreditovaná platební agentura – Státní zemědělský intervenční fond (SZIF). SZIF má 7 regionálních pracovišť na úrovni NUTS II, na kterých soustředěny inspektoři pro kontrolu na místě a vydávají se zde rozhodnutí o poskytnutí dotace. Žádosti o dotace přijímají a do SW systému typují pracovníci 63 regionálních pracovišť Ministerstva zemědělství na základě smlouvy o delegování činnosti. Na této úrovni se také poskytuje farmářům nezbytné poradenství ohledně dotací a mohou zde také požádat o poskytnutí předtištěné žádosti na SAPS či LFA. Pro agroenvironmentální opatření je možné poskytnout farmáři potřebný informativní výpis z LPIS a mapu. Po natypování žádosti pracovníky regionálního pracoviště MZe se provádějí SW kontroly vůči referenčním registrům – tj. i vůči LPIS. LPIS je tak při samotné administraci a kontrole dotací využíván ve třech fázích:

- Příprava předtištěné žádosti o SAPS/LFA nebo poskytování informativních výpisů pro
- účely vyplnění žádosti o dotace v rámci agroenvironmentálních opatření
- SW ověřené správnosti údajů v žádostech týkajících se zemědělské půdy
- Příprava fyzických kontrol na místě u vybraných subjektů a následné zanesení výsledků
- těchto kontrol

Závěr

LPIS neslouží jen státu k ověřování údajů v žádostech o dotace, ale funguje také jako služba samotným farmářům. Základním cílem LPIS je umožnit farmářům získávat v krátkém čase z LPIS kvalitní a srozumitelné údaje o jimi užívaných blocích.

Proto mohou na kterémkoliv z 63 regionálních pracovišť MZe v ČR požádat o informativní výpisy a mapové sestavy v měřítku 1:10 000. LPIS jim může nabídnout jak výpisy nebo mapy základních údajů pro účely prostého zjištění stavu evidovaných údajů, tak i výpisy a mapy složitější, které obsahují údaje a symboly zjednodušující farmářovo rozhodování o zapojení do agroenvironmentálních programů. Rovněž tak mohou farmáři získat na regionálním pracovišti na počkání předtištěnou žádost o zjednodušenou přímou platbu a vyrovnávací příspěvek na hospodaření v LFA.

Kromě pomoci při zpracování žádostí o dotace na zemědělskou půdu, poskytuje LPIS farmářům informace o omezení hospodaření z titulu nitrátové směrnice na blocích nebo o provedeném agrochemickém zkoušení půd.

V současnosti se realizuje projekt zpřístupnění údajů LPIS farmářům prostřednictvím internetu.

Český LPIS tak svojí politikou informační otevřenosti umožňuje farmářům, aby nemuseli pro zpracování žádostí o dotace najímat drahé poradenské firmy, ale mohli se sami na základě kvalitních podkladů zodpovědně rozhodnout.

Seznam literatury

1. *Ministerstvo zemědělství ČR.*, <www.mze.cz>
2. *Informační systémy* <<http://www.sitewell.cz>>.

Kontaktní adresa:

Ing. Jan Hučko

PEF-KZE

Tel.: +420/224 382 303

e-mail: hucko@pef.czu.cz